

מחשבות על רגולציה 2.0

נדרשת חשיבה חדשה על מדיניות הרגולציה בתחום התקשורת בישראל, בשל הפרדוקס שהיא משקפת • יש לשתף את האזרחים, לתת להם להיות אקטיביים ויוזמים, יש להעניק לציבור במה בה הוא יוכל לבטא עמדה חופשית, ולמקד את השיח הציבורי בנושאים החשובים לציבור • מאמר מסכם

בעולם המערבי לניסיונות לבסס צורות שונות של שיתוף אזרחים בתהליכי קבלת החלטות ועיצוב מדיניות בתחומים שונים של הממשל הציבורי. דגמים מסוימים זכו להצלחה יחסית, אחרים נחלו כישלון. נכון להיום, טרם נמצאה הנוסחה המנצחת. אלא שגם במצב זה, עצם ההכרה בנחיצות השיתוף האזרחי היא כשלעצמה ציון דרך.

וכדי להבהיר: הרעיון של שיתוף אזרחי מחייב יותר מאשר לתת לו ערוץ להתלונן או להביע את דעתו על סוגיה מסוימת. ערוץ כזה יוצר מצב שבו האזרח הוא סביל ונדרש להגיב על מה שהרגולטור מביא בפניו. זהו שיתוף חלקי במקרה הטוב, ושיתוף למראית עין במקרה הפחות טוב. המשמעות האמתית של שיתוף אזרחי היא מתן האפשרות לאזרח להיות אקטיבי ויוזם. מתן במה לציבור לבטא עמדה חופשית ולמקד את השיח הציבורי בנושאים החשובים לו.

זמנים חדשים מחייבים חשיבה חדשה. תהליך קביעת המדיניות בעולם התקשורת מחייב כיום חשיבה חדשה ושימוש כלים חדשים. כמו בכל רעיון חדשני, גם כאן יש כמה וכמה מכשלות ובעיות שצריך לפתור בדרך. אולם במבט כולל, רתימת האזרחים לתהליך נושאת בכנפיה יתרונות עצומים לכל הצדדים המעורבים. האתגר הוא גדול כשם שהוא מלהיב.

* משה שוורץ, מומחה לרגולציה, למכרזים ולפרויקטים בתחום התקשורת. משמש כיועץ לחברות ולמיזמי תקשורת. היה חבר הנהלת הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו.

סדרת המאמרים הזאת הוכתרה בכותרת "רגולציה 2.0" מתוך רצון לשקף את הצורך של מערכות המינהל הציבורי המקצועי לבצע את קפיצת הדרך שעשתה התקשורת. אולם יש בה אמירה נוספת, הקשורה במשמעות שיש למונח 2.0 בהקשר של עולם האינטרנט. קרי: הפיכתם של המשתמשים לציר מרכזי בייצור התכנים ובהפצתם.

לרובנו, העקרונות של עולם האינטרנט נראים כבר מובנים מאליהם. נראה לנו אך טבעי לשתף חברים - מהעולם האמיתי או הווירטואלי - בתכנים שיצרנו והפצנו ברשת. ברור לנו השימוש בוויקיפדיה, או בכל אתר ויקי אחר, כמאגר ידע עיקרי. אנחנו מנצלים את עקרון "חוכמת ההמונים" גם בלי לקרוא לו בשמו. אז מדוע לא להעתיק את העקרונות האלה גם לזירת הרגולציה? אם הרעיון הבסיסי - שלפיו כל תהליך משתפר ככל ששותפים לו יותר משתמשים - עובד בעולם האינטרנט, מדוע לא נייעם אותו גם לקביעת מדיניות האסדרה של האינטרנט?

מזה כשני עשורים ניכרת מגמה עולמית של התחזקות החברה האזרחית. במדינות רבות למד השלטון המרכזי להסתייע במגמה זו ולהיעזר בקהילה ובארגוני אינטרסים בהתמודדותו עם שורה של אתגרים. הסתייעות מעין זו יכולה לשאת צורות שונות; בישראל אנו עדים בעיקר לפעילות ענפה של ארגונים מן "המגזר השלישי". אבל זו מגמה שבעיקרה היא ביטוי להפרטה, לא לשילוב. הפרטה מדגישה את מקומו של האזרח כצרכן, שילוב אמיתי מדגיש את מקומו כמעורב בקבלת החלטות.

עקרון המעורבות וההשפעה הוא ציר מפתח בדיון. אנחנו עדים

ה מציאות של מדיניות הרגולציה בתחום התקשורת בישראל משקפת פרדוקס.

יותר מאשר בכל תחום אחר בחיינו האזרחיים, עולם התקשורת משתנה ומתפתח במהירות עצומה. בזמן שמילים אלה נכתבות, מישוה בקצה השני של העולם הוגה את הרעיון הבא שישתלט על חיינו. מישוה אחר מפתח ממש כעת את הטכנולוגיה העתידית שתשפיע על הדרך שבה אנחנו צורכים תקשורת ומשתמשים בה. מנוע החדשנות העולמי נמצא כיום במרחבי העולם התקשורת, והדבר נכון גם בישראל. חלק נכבד מתעשיית ההיי-טק המקומית שאנחנו כל כך אוהבים להתגאות בה, פועל בדיוק במרחב הזה.

אז איפה הפרדוקס? הוא מצוי בניגוד החריף שבין ההתפתחות המואצת, המאפיינת את עולם התקשורת, לבין הכשלים המתקיימים במערכת הרגולטורית בישראל. דווקא בתחום שבו כל הזמן משתנים דברים וקמים אתגרים חדשים, המערכת שאמורה להסדיר את חוקי המשחק - מצויה מאחור. במאמרים הקודמים ניסיתי להציג חלק מהסיבות לכך, ועוד יותר ניסיתי לשרטט אפשרויות פתרון. העליתי מצד אחד את מודל הרגולציה המשותפת, שיכול לשמש חלופה טובה לחלק מנושאי הטיפול בעולם התקשורת. פרסתי את יתרונותיו וצינתי את התנאים ההכרחיים לטעמי להצלחתו. מצד אחר, ארתי על מערכת היחסים הלקויה בין רשויות האסדרה ובין הציבור שאותו הן אמורות לייצג, ועל הפער שבין המחויבות המוצהרת לשקיפות ולדיאלוג ובין מבחן המעשה.

אפשר שבתיקון הדיאלוג מצויה התשובה האמתית לכשלי הרגולטור. וכוונתי היא לתיקון יסודי ומהותי.

בשנת 2004 החלו סוף סוף העסקים לחזור למסלולם. גוגל הכריזה על שרות המייל שלה Gmail, שתפס כמו אש בשדה קוצים, למרות שאר

השירותים שגוגל ניסתה לשווק לנו, כמו גוגלדוקס, לא כך תפס משום מה. אתר חברתי נוסף שהתחיל לתפוס תאוצה בשנת 2004 היה הפליקר. זו הייתה השנה שלו, וכמעט כל מתבגר בן טיפס עשרה ראה את עצמו או את עצמה חייבם להעלות תמונות לפליקר.

ואת אירוע השנה, ה-ההכרזה לשנת 2003, בחרנו לשמור לתאריך 4 בפברואר 2004. בתאריך זה השתנה האינטרנט כפי שאינו אותו עד כה, והשינוי לא היה שינוי טכנולוגי, בכלל לא - זה היה שינוי חברתי - בתאריך זה רשם מארק צוקרברג (שנולד, זכור, ב-14 בחודש מאי 1984) את האתר THE FACEBOOK, שמאוחר יותר קוצר ל-FACEBOOK - והיתר, כמו שאומרים בספרים, הוא "היסטריה היסטוריה".